

Spoločné vyhlásenie organizácií pôsobiacich v oblasti športu, vzdelávania, podnikania, podpory a ochrany zdravia detí a mládeže:

“Pohyb a šport patrí k deťom, patrí do škôl!”

Bratislava, 25.8.2021

Deti a mládež na Slovensku majú za sebou školský rok poznačený pandémiou COVID-19, ktorý v závislosti od veku strávili v menšej alebo väčšej miere doma izolovaní od svojich kolektívov. Väčšina sa vzdelávala online, mnohí inou formou dištančnej výuky, prípadne vôbec. Pre nás dospelých je preto najvyšší čas zamyslieť sa nad tým, aké to na nich zanechalo dopady, a čo mienime ako spoločnosť urobiť pre to, aby sme im väčšinu, ak nie všetky negatívne dopady vykompenzovali.

Považujeme za nevyhnutné si spoločne priznať, že **napriek objektívne najmenšiemu riziku ochorenia na infekciu COVID-19, museli deti a mládež v mene solidarity obetovať najviac**. Zavreli sme im školy, ihriská, športoviská, záujmové aktivity a obmedzili takmer všetko, čo predtým tvorilo ich život. Utrpelo, a stále trpí, ich fyzické a duševné zdravie, utrpelo ich vzdelávanie a osobnostný rozvoj. Podľa celoslovenského reprezentatívneho prieskumu OZ Rodičia.sk z júna 2021 až tri štvrtiny ľudí (s deťmi alebo bez) sú presvedčení, že obmedzenie športových a pohybových aktivít počas 2. vlny pandémie malo veľmi alebo skôr negatívny vplyv na duševné a aj fyzické zdravie detí a mládeže, pretože až 93% respondentov súhlasí, že práve šport a pohyb sú nevyhnutným predpokladom pre ich zdravý vývoj (1). Ako rodičia a ako zástupcovia organizácií, ktorým nie je osud detí a mládeže ľahostajný, sme preto presvedčení, že **je povinnosťou celej spoločnosti upriamiť pozornosť práve na ne a urobiť všetko preto, aby sa čo najskôr mohli z tejto krízy zotaviť a vykročiť správnym smerom - k zdraviu, vzdelaniu a spokojnosti**. Nevieme, kedy táto kríza skončí, ale vieme, že nemôžeme dlhodobo obmedzovať právo detí na slobodný pohyb, vzdelanie a socializáciu.

Považujeme preto za absolútne nevyhnutné, aby sme v lete deťom vytvorili priestor a podmienky na aktivity, organizované alebo neorganizované, ktoré im umožňujú prirodzenú socializáciu a s ňou aj fyzické a duševné zotavenie sa z obdobia dlhodobej izolácie a stresu. Počas druhej vlny pandémie upozornil verejnosť na vedľajšie účinky izolácie detí a mládeže aj odborník na tropickú medicínu a infektológiu, prof. Vladimír Krčméry - „...**nemôžeme prehliadať ďalšie štyri epidémie spôsobené obmedzeným chodom škôl. Konkrétne epidémiu depresie, epidémiu závislosti na internete, epidémiu vedomostnej a sociálnej deprivácie a epidémiu detskej obezity.**“

Ako rodičia, a ako ľudia pracujúci s deťmi a mládežou, chceme tento moment využiť na to, aby sme upozornili celú spoločnosť, že tieto **trendy zhoršujúceho sa fyzického a duševného zdravia detí a mládeže na Slovensku nie sú len javom súvisiacim s pandémiou, ale skôr dlhodobá realita, ktorú pandémia len odhalila a urýchlila**. Túto realitu na Slovensku potvrdila minulý rok vo svojej tlačovej správe aj Slovenská Diabetologická Asociácia (2), ktorá poukazuje na dlhodobý trend nárastu obezity u detí a mladistvých a varuje pred vplyvmi na ich zdravie. Na dramatický pokles pohybových schopností detí nedávno upozornila štúdia Slovenského olympijského a športového výboru (3), či odborné štúdie poukazujúce na priamy súvis tohto fenoménu s nedostatkom pohybu (4). Podľa štúdie COSI (Childhood Obesity Surveillance Initiative), organizovanej Svetovou zdravotníckou organizáciou (WHO), bolo **v roku 2018 na Slovensku 30% chlapcov vo veku 6-9 rokov s nadváhou a ďalších 12% obéznych, kým u dievčat v rovnakom veku trpelo nadváhou 23% a obezitou ďalších 10%** (5). **Namiesto pohybu trávia v posledných rokoch deti a mladiství hodiny denne sedavými aktivitami a na internete**. Tento trend dramaticky narastá a okrem chýbajúcej socializácie prináša priame hrozby pre duševné zdravie detí (6), čo sa počas pandémie dramaticky prehĺbilo. Je to preto jedinečný moment, aby sme sa ako spoločnosť zomkli v snahe zvrátiť tieto nebezpečné trendy, a je dôležité, aby sme to zvládli čo najskôr, pretože zdravie našich detí sa nevyhnutne prejaví na zdraví celej spoločnosti.

S ohľadom na zdravie a budúcnosť detí a mládeže na Slovensku preto považujeme za nevyhnutné:

1. Maximalizovať počas leta čas strávený na vzduchu pohybovými aktivitami

Apelujeme na rodičov, trénerov a vedúcich v táboroch, aby deťom počas leta umožnili čo najviac času stráveného vonku pohybovými aktivitami, ktoré deti bavia a napíňajú. Deti a mládež sotva niekedy potrebovali pohyb a šport viac, ako teraz, po vyše roku permanentnej či prerušovanej izolácie doma. **Zároveň vyzývame všetky kompetentné úrady, aby urobili maximum pre dostupnosť podujatí** pre deti počas leta a pomohli tak všetkým aktérom plánovať a pripravovať svoje aktivity pre deti a mládež (prehľadné pravidlá, dostupnosť testovania, preplácanie testov na COVID19).

2. Zvýšiť do budúcnosti pozornosť venovanú pohybovým aktivitám na školách

Pohyb a šport podľa nášho názoru nie je len jeden zo spôsobov trávenia voľného času, ale **nevyhnutná súčasť výchovy a rozvoja detí a mládeže**. Bez nich nemajú šancu byť zdravé a ako zdôrazňuje analýza Európskej komisie (7), nemôžu ani dosiahnuť svoj vedomostný potenciál, pretože učenie a pohyb sa podporujú a dopĺňajú. Túto skúsenosť dokladajú aj projekty na Slovensku (8) či odborné podklady miestnych kompetentných organizácií (9). Ihriská a priestory na pohybové aktivity majú byť preto na školách absolútnou samozrejmosťou, nie privilegiom!

- A. **Žiadame ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu v SR o zvýšenie podielu telesnej výchovy v rámci osnov výchovno-vzdelávacieho procesu** na minimálne 3 vyučovacie hodiny týždenne pre všetky deti na ZŠ a SŠ. Dlhodobým cieľom by malo byť garantovať deťom aspoň jednu pohybovú aktivitu (45 minút) denne počas školského týždňa, kombináciou telesnej výchovy a poobedných aktivít v školských kluboch. **Dnes sme na chvoste EÚ aj v rámci regiónu V4! (viď odkaz 6)**. Tomu však samozrejme treba prispôsobiť školskú infraštruktúru, pretože **mnoho škôl dnes aj v prípade záujmu nemá dostatočné priestory na splnenie tejto úlohy**.
- B. Vyzývame všetkých zriaďovateľov a riaditeľov škôl, aby v spolupráci s vlastnými pedagógmi a externými organizáciami **koncentrovali v maximálnej možnej miere voliteľné pohybové aktivity do škôl**. Naším cieľom musí byť čo najviac športujúcich detí, ktoré majú prirodzene pozitívny vzťah k pohybu, ktorý im pomáha byť fyzicky a duševne odolnými a zrelými, vytvára im možnosti na spontánnu socializáciu a zvyšuje inkluzívnosť prostredia na našich školách.
- C. **Vyzývame kompetentné orgány štátnej správy**, najmä Úrad verejného zdravotníctva, Ministerstvo zdravotníctva a Ministerstvo školstva, vedy výskumu a športu, aby počas leta **nastavili COVID automat pre športové a voľnočasové aktivity detí** tak, aby v prípade ďalších vln epidémie nehrozilo ich zatváranie, ale len adekvátne prispôsobovanie sa epidemickej situácii.

3. Bezodkladne investovať do školskej športovej infraštruktúry

Mnohé areály škôl na Slovensku boli tak dlho i zanedbávané, že školám často neumožňujú ani realizáciu základných pohybových aktivít vyplývajúcich zo školských osnov. Mnohé nemajú funkčné telocvične, iné zase nemajú žiadne exteriérové ihriská. Pritom školské areály sú v zmysle funkčného členenia miest a obcí zväčša jedinými zónami určenými na pohyb a šport. Preto by mali byť nielen v dobrom stave, ale mali by byť prístupné deťom aj mimo vyučovacieho procesu. Tento stav je pre SR ako členskú krajinu EÚ a OECD neakceptovateľný. Ak ho nezmeníme, nemáme šancu zvrátiť negatívne trendy vývoja zdravia našich detí a mládeže, kvality vzdelávania, ale aj zdravia miestnych komunit v SR. **Vyzývame preto všetkých kompetentných na úrovni štátnej správy a samospráv, ako zriaďovateľov základných a stredných škôl na Slovensku, aby využili zostávajúce, nevyčerpané zdroje z Partnerskej dohody 2014 - 2020, alebo z Plánu obnovy a odolnosti EÚ a urýchlene uskutočnili systematickú investíciu do školskej športovej infraštruktúry. Túto investíciu nie je možné odkladať, týka zdravia detí a mládeže v súčasnosti.**

Ďakujeme všetkým rodičom, trénerom, telocvikárom, riaditeľom škôl, zriaďovateľom a primátorom, a tisícim dobrovoľníkom, za všetky aktivity pred aj počas pandémie, ktoré realizovali v prospech detí a mládeže, ich zdravia, vzdelania a osobného šťastia. Teraz je však chvíľa, kedy si všetci musíme uvedomiť svoju mieru zodpovednosti a pomôcť v rámci svojich kapacít. Nemôžeme sa ďalšiu dekádu prizerat' na chátrajúce školské dvory, na zrenovované ale zamknuté školské areály, na znudené a obézne deti a mládež bez chuti do života. **Deti milujú pohyb, chcú sa hrať a zabávať,** mnohé radi súťažia. Urobme všetko preto, aby všetky deti na Slovensku mali prístup k ihriskám a športoviskám rovnako, ako ku vzdelaniu a mohli sa teda plnohodnotne rozvíjať bez ohľadu na miesto ich bydliska, či úroveň príjmov ich rodičov. **Jednoducho povedané: prinesme pohyb k deťom a mládeži, prinesme ho do škôl.**

Odkazy:

- (1) [Rodičia.sk a 2MUSE, Prieskum názorov populácie a rodín s deťmi do 18r. - deti a šport, jún 2021](#)
- (2) <https://www.sdia.sk/o-nas-aktuality/79/obezita-v-detskom-a-adolescentnom-veku-v-case-pandemie-covid-19/>
- (3) <https://www.olympic.sk/clanok/pohybove-schopnosti-deti-vysledky-testovania-ziakov>
- (4) https://www.researchgate.net/publication/332037845_Trends_in_overweight_and_obesity_prevalence_among_school-aged_children_in_Slovakia_from_2006_to_201
- (5) https://www.euro.who.int/_data/assets/pdf_file/0006/372426/WH14_COSI_factsheets_v2.pdf
- (6) https://www.researchgate.net/publication/339201921_Novy_europsky_vyskum_o_detoch_a_internete_v_19_krajinach_EU_Kids_Online_2020_Slovenska_republika
- (7) <https://op.europa.eu/sk/publication-detail/-/publication/2038d34a-3adf-421e-9780-63d2968c08c5>
- (8) <https://www.akademiamatejatotha.sk/clanok/o2-sportova-akademia-mateja-totha-prinasa-dobr>
- (9) http://www.savp.sk/odporucanie_pre_pohybovu_aktivitu_deti_a_mladeze.html

Signatári spoločného vyhlásenia:

Organizácie z oblasti športu:

- **Slovenská plavecká federácia** - Ivan Šulek, Prezident
- **Slovenský zväz hádzanej** - Ivan Sabovik, Generálny sekretár
- **Slovenský zväz bedmintonu** - Zuzana Rajdugová, generálny sekretár
- **Slovenská volejbalová federácia** - Adriána Marčeková, viceprezidentka
- **O2 Športová akadémia Mateja Tótha** - Mária Bedleková, riaditeľka

Organizácie z oblasti vzdelávania a starostlivosti o deti a mládež:

- **Združenie základných škôl Slovenska** - Alena Petáková, prezidentka
- **OZ Rodičia.sk** - Matej stuška, výkonný riaditeľ
- **CEEV Živica** - Ivana Poláčková, riaditeľka
- **Rada mládeže Slovenska** - Juraj Lizák, riaditeľ
- **AMAVET**, Ing. Gabriela Kukolová, riaditeľka
- **Deti nepočkajú** - <https://kvalitneskolstvo.sk/> - Martin Brestovanský
- **Školský network - Podpora škôl na ceste ich autonómneho rozvoja** - Ladislav Baranyai
- **Stála konferencia aktérov vo vzdelávaní** - Daniela Čorbová
- **Iniciatíva Dajme deťom hlas** - Andrea Hajdúchová, zakladateľka
- **IPčko** - Marek Madro, zakladateľ
- **Skutočne zdravá škola** - Anetta Vaculíková, spoluzakladateľka
- **FuturistiQ** - Dagmar Bošanská, predseda O.Z.

Organizácie z oblasti ochrany a starostlivosti o zdravie:

- **Výskumný tím medzinárodnej štúdie „Health Behaviour in School Aged Children“** - Andrea Madarasová Gecková, Ústav psychológie zdravia LF UPJŠ
- **Lekárska fakulta UK** - prof. MUDr. Juraj Šteňo, DrSc., dekan fakulty

Zamestnávateľské a podnikateľské organizácie:

- **Priemyselný inovačný klaster** - Martina Le Gall Maláková, prezidentka
- **Americká obchodná komora v SR** - Gabriel Galgóci, prezident
- **Republiková únia zamestnávateľov** - Mário Lelovský, 1. viceprezident

Verejné inštitúcie a samosprávy:

- **Únia miest Slovenska** - Jozef Božík, splnomocnenec pre podporu športu, primátor mesta Partizánske

Vyjadrenia podporujúcich organizácií:

- **Únia miest Slovenska** - Jozef Božík, splnomocnenec pre podporu športu, primátor mesta Partizánske

„Záujmom všetkých samospráv na Slovensku je, aby mali naše deti vytvorené dôstojné a motivujúce podmienky pre svoje športové záujmy a tým aj pre svoj zdravý fyzický a osobnostný rozvoj. Úprimne, považujeme za kľúčové, aby sa tejto téme venovala väčšia pozornosť naprieč celou spoločnosťou a najmä, aby sme dokázali spoločne hľadať a realizovať zmysluplné riešenia, ktoré zabezpečia deťom na školách optimálny rozvoj pohybových aktivít.“

- **Slovenská volejbalová federácia** - Adriána Marčeková, viceprezidentka

“Deti a mládež sú našou budúcnosťou a je nevyhnutné, aby mali od malička na školách kvalitné podmienky na športovanie. V opačnom prípade strácame veľké množstvo talentov a trpí tým celý slovenský šport. Veríme, že sa do tejto výzvy zapojí čo najviac športových federácií a zväzov a podarí sa dosiahnuť vytúžený výsledok.”

- **O2 Športová akadémia Mateja Tótha** - Mária Bedleková, riaditeľka

“O2 Športová akadémia Mateja Tótha je presvedčená o tom, že škola je ideálnym miestom na šport pre všetky deti bez rozdielu. Preto podporujeme iniciatívy, ktoré pomáhajú rozvíjať šport a športovú infraštruktúru na školách. Tieto aktivity sú obzvlášť potrebné po pandémie, kedy deti mnohé deti v dôsledku izolácie nemali dostatok pohybu, ktorý je potrebný pre ich zdravý fyzický a mentálny vývoj.”

- **Americká obchodná komora v SR** - Gabriel Galgóci, prezident

„Všestranný rozvoj detí a mládeže je dôležitý pre prosperujúcu spoločnosť. AmCham intenzívne vníma potrebu aktívneho pohybu ako nutnosti pre fyzické a psychické zdravie dospelých a ešte viac detí. Pravidelný pohyb prispieva k posilneniu imunitného systému, zníženiu telesnej nadváhy a zmenšeniu rizika civilizačných chorôb. Aktívne a pravidelné športovanie ako súčasť rozvoja talentu u detí vedie k zlepšovaniu koordinácie, budovaniu vytrvalosti a sebadisciplíny, čo tvorí výborný základ aj pre dosahovanie dobrých študijných výsledkov. Zamestnávateľia preto podporujú všetky aktivity, ktoré pomôžu znížiť vysoký priemerný čas detí strávený pasívnym prijímaním obsahu pred obrazovkami.”

- **Združenie základných škôl Slovenska** - Alena Petáková, prezidentka

ZZŠS podpísalo Spoločné vyhlásenie organizácií pôsobiacich v oblasti športu, vzdelávania, podnikania, podpory a ochrany zdravia detí a mládeže: “Pohyb a šport patrí k deťom, patrí do škôl!”, nakoľko zástupcovia škôl si uvedomujú nevyhnutnú potrebu zvýšenia pohybu u detí. Avšak na druhej strane si tiež uvedomujú, že to nepôjde len jednoduchým príkazom navýšenia počtu hodín telesnej a športovej výchovy v školách. Vo všetkých školách naprieč Slovenskom sa musia najskôr vytvoriť podmienky na športovanie a to dobudovaním telocviční, vonkajších športovísk, voľnočasových areálov, pohybových štúdií, plavárni, klzísk a pod. Do siete škôl nemôžu byť zaraďované školy, ktoré nemajú vytvorené adekvátne podmienky na vykonávanie hodín telesnej a športovej výchovy. Ak budú navýšené hodiny telesnej výchovy, musia byť školám zabezpečené aj finančné prostriedky na pokrytie osobných a prevádzkových nákladov na navýšenie týchto hodín nad rámec terajšieho Rámcového učebného plánu.

OZ Rodičia.sk - Matej stuška, výkonný riaditeľ

“Spoločnosť na Slovensku asi potrebovala zažiť šok, akým bola izolácia detí počas pandémie, aby sme si uvedomili, v akom zdravotnom stave sú mladiství na Slovensku, a že potrebujú našu pozornosť a pomoc. Toto spoločné vyhlásenie inštitúcií a autorít z rôznych oblastí života dáva jasný signál, že problém si už uvedomujeme, chceme ho riešiť, a máme pomerne konsenzuálnu predstavu, ako to zrealizovať. Je to síce len začiatok a cesta k reálnej zmene bude ešte dlhá, ale zdá sa, že ako spoločnosť sme pripravení naštartovať zmenu. Svoj diel práce teraz budú musieť odvieť orgány štátnej správy, samosprávy, zriaďovatelia, riaditelia, učitelia, ale aj samotní rodičia. Len tak sa dopracujeme k želanému cieľu - školskému systému, ktorý za svoje rovnocenné priority považuje vzdelávanie, duševný a fyzický rozvoj detí, a ich zdravie a prosperitu.”